

ISSN 2224-5294

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Л А Р Ы

ИЗВЕСТИЯ

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
Қазақстан Республикасының
педагогикалық университетінің

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
Abay Kazakh National
Pedagogical University

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

4 (332)

JULY – AUGUST 2020

PUBLISHED SINCE JANUARY 1962

PUBLISHED 6 TIMES A YEAR

ALMATY, NAS RK

Б а с р е д а к т о р

фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі
Қажыбек Е.З.

Р е д а к ц и я а л қ а с ы:

эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Баймұратов У.Б.**; филос. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Есім Г.Е.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қирабаев С.С.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қошанов А.К.**; филос. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Нысанбаев А.Н.**; заң ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сәбікенов С.Н.**; заң ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сүлейменов М.К.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сатыбалдин С.С.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Әбжанов Х.М.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Әбусейтова М.Х.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Байтанаев Б.А.**; филол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Жақып Б.А.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қалижанов У.К.**; филол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қамзабекұлы Д.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қожамжарова Д.П.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қойгелдиев М.К.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Құрманбайұлы Ш.**; тарихи ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Таймағанбетов Ж.К.**; социол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Шәукенова З.К.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Дербісәлі А.**; саяси ғ. докторы, проф., **Бижанов А.К.**, тарих ғ. докторы, проф., **Кабульдинов З.Е.**

Р е д а к ц и я к ең с і:

Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Белостечник Г.** (Молдова); Әзірбайжан ҰҒА академигі **Велиханлы Н.** (Азербайджан); Тәжікстан ҰҒА академигі **Назаров Т.Н.** (Тәжікстан); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Рошка А.** (Молдова); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Руснак Г.** (Молдова); Әзірбайжан ҰҒА корр. мүшесі **Муратов Ш.** (Әзірбайжан); Әзірбайжан ҰҒА корр. мүшесі **Сафарова З.** (Әзірбайжан); эк. ғ. докторы, проф. **Василенко В.Н.** (Украина); заң ғ. докторы, проф. **Устименко В.А.** (Украина)

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабарлары. Қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар сериясы».

ISSN 2224-5294

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.).

Қазақстан республикасының Мәдениет пен ақпарат министрлігінің Ақпарат және мұрағат комитетінде 30.04.2010 ж. берілген № **10894-Ж** мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 500 дана.

Редакцияның мекенжайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28; 219, 220 бөл.; тел.: 272-13-19, 272-13-18
<http://soc-human.kz/index.php/en/arhiv>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2020

Типографияның мекенжайы: «NurNaz GRACE», Алматы қ., Рысқұлов көш., 103.

Главный редактор

доктор филол. н., проф., член-корр. НАН РК

Қажыбек Е.З.

Редакционная коллегия:

докт. экон. н., проф., академик НАН РК **У.Б. Баймуратов**; докт. филос. н., проф., академик НАН РК **Г.Е. Есим**; докт. фил. н., проф., академик НАН РК **С.С. Кирабаев**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **А.К. Кошанов**; докт. филос. н., проф., академик НАН РК **А.Н. Нысанбаев**; докт. юр. н., проф., академик НАН РК **С.Н. Сабикенов**; докт. юр. н., проф., академик НАН РК **М.К. Сулейменов**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **С.С. Сатубалдин**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Х.М. Абжанов**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **М.Х. Абусейтова**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Б.А. Байтанаев**; докт. фил. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Б.А. Жакып**; докт. филол. н., проф., академик НАН РК **У.К. Калижанов**; докт. фил. н., проф., академик НАН РК **Д. Камзабекулы**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Д.П. Кожамжарова**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **М.К. Койгельдиев**; докт. филол. н., проф., академик НАН РК **Ш. Курманбайулы**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Ж.К. Таймаганбетов**; докт. социол. н., проф., чл.-корр. НАН РК **З.К. Шаукенова**; докт. филол. н., проф., академик НАН РК **А. Дербисали**; доктор политических наук, проф., **Бижанов А.К.**; доктор ист. наук, проф., **Кабульдинов З.Е.**

Редакционный совет:

академик НАН Республики Молдова **Г. Белостечник** (Молдова); академик НАН Азербайджанской Республики **Н. Велиханлы** (Азербайджан); академик НАН Республики Таджикистан **Т.Н. Назаров** (Таджикистан); академик НАН Республики Молдова **А. Рошка** (Молдова); академик НАН Республики Молдова **Г. Руснак** (Молдова); чл.-корр. НАН Азербайджанской Республики **Ш. Мурадов** (Азербайджан), член-корр. НАН Азербайджанской Республики **З. Сафарова** (Азербайджан); докт. экон. н., проф. **В.Н. Василенко** (Украина); докт. юр. н., проф. **В.А. Устименко** (Украина)

Известия Национальной академии наук Республики Казахстан. Серия общественных и гуманитарных наук.

ISSN 2224-5294

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации и архивов Министерства культуры и информации Республики Казахстан № **10894-Ж**, выданное 30.04.2010 г.

Периодичность 6 раз в год.

Тираж: 500 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28; ком. 219, 220; тел. 272-13-19, 272-13-18

<http://soc-human.kz/index.php/en/arhiv>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2020.

Адрес типографии: «NurNaz GRACE», г. Алматы, ул. Рыскулова, 103.

Chief Editor

doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK

Kazhybek E.Z.

Editorial board:

Doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Baimuratov U.B.**; doctor of philosophy, prof, academician of NAS RK **Esim G.E.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Kirabayev S.S.**; doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Koshanov A.K.**; doctor of philosophy, prof, academician of NAS RK **Nyssanbayev A.N.**; doctor of law, prof, academician of NAS RK **Sabikenov S.N.**; doctor of law, prof, academician of NAS RK **Suleymenov M.K.**; doctor of economy, prof, academician of NAS RK **Satybaldin S.S.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Abzhanov H.M.**; doctor of history, prof, corresponding member of NAS RK **Abuseitova M.H.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Baitanaev B.A.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Zhakyp B.A.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Kalizhanov U.K.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Hamzabekuly D.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Kozhamzharova D.P.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Koigeldiev M.K.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Kurmanbaiuly Sh.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Taimaganbetov J.K.**; doctor of sociology, prof, corresponding member of NAS RK **Shaukenova Z.K.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Derbisali A.**; doctor of political science, prof **Bizhanov A.K.**; doctor of History, prof **Kabuldinov Z.E.**

Editorial staff:

Academician NAS Republic of Moldova **Belostechnik.G** (Moldova); Academician NAS Republic of Azerbaijan **Velikhanli N.** (Azerbaijan); Academician NAS Republic of Tajikistan **Nazarov T.N.** (Tajikistan); Academician NAS Republic of Moldova **Roshka A.** (Moldova) Academician NAS Republic of Moldova **Rusnak G.** (Moldova); Corresponding member of the NAS Republic of Azerbaijan **Muradov Sh.** (Azerbaijan); Corresponding member of the NAS Republic of Azerbaijan **Safarova Z.** (Azerbaijan); Associate professor of Economics **Vasilenko V.N.** (Ukraine), Associate professor of Law **Ustimenko V.A.** (Ukraine)

News of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of Social and Humanities.
ISSN 2224-5294

Owner: RPA "National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan" (Almaty).

The certificate of registration of a periodic printed publication in the Committee of information and archives of the Ministry of culture and information of the Republic of Kazakhstan N **10894-Ж**, issued 30.04.2010.

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 500 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 219, 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19, 272-13-18

<http://soc-human.kz/index.php/en/arhiv>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2020

Address of printing house: «NurNaz GRACE», 103, Ryskulov str, Almaty.

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

ISSN 2224-5294

<https://doi.org/10.32014/2020.2224-5294.132>

Volume 4, Number 332 (2020), 307 – 313

UDC 341.88

**Z.K. Ayupova¹, D.U. Kussainov²,
S.S. Dzankadyrov², Zh.K. Madalieva², S.N. Sabikenov²**

¹Kazakh national agrarian university, Almaty, Kazakhstan;

²Kazakh national pedagogical university named after Abai, Almaty, Kazakhstan.

E-mail: zaure567@yandex.ru, daur958@mail.ru, sdzhankadyrov@bk.ru,
zhanna_madalieva@mail.ru, ssabikenov@bk.ru

PROBLEMS OF CONSTITUTIONAL AND LEGAL DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN IN THE CONDITIONS OF SOVEREIGNTY

Abstract. Consecutive development and effective implementation of fundamental state programs in the field of state and legal development of the Republic of Kazakhstan show huge value of the law in force as the effective social regulator. The main problems of social, economic and political activity of the society were solved in the legal form. The Kazakhstan's Law is designed to provide freedom of people and protection of their interests, to modernize society, to create the high level of welfare. In the modern conditions the big role belongs to the state ideology, which reflects the interests, outlook and ideals of the state and society, plays the major defining role in the development of the country. Certainly, the state ideology is extremely necessary for the state at each stage of its construction, since it comprises a certain potential of the integration of the society and self-identification of the state in the world community. The lack of the political ideology capable to explain the national purposes and ideals, doesn't allow integrating all sectors of the society, rather surely. The creative role of the modern law in the conditions of modernization of the activity of the state and society defines need of formation and development of the number of the directions for the theory of state and law.

Key words: ideological system, state ideology, political life, political decisions, destabilizing factors, perestroika processes, spiritual sphere, mass disorientation, identification loss, identification values.

The relevance of the topic. The independent existence of Kazakhstan began on October 25, 1990, with the acceptance of Article 6 of the Declaration of State Sovereignty, which established that “the state authority in the Kazakh SSR has leadership, independence, and completeness within the Union Republic”. On December 16, 1991, in addition to the sovereignty declaration, a new law establishing the state independence of the Republic of Kazakhstan was approved”.

After achieving independence, Kazakhstan faced the problems, regarding the formation, strengthening, and perfection of its statehood. The disintegration of the Soviet Union, in contrast to other regions of the planet, “has resulted not necessarily in the formation of essentially new states, but in the revival of lost statehood from last times for lands with deep historical roots” [1, p.88].

A sovereign republic must decide many urgent and vital problems, such as: transition from one economic system to another; development of the process of democratization; preservation and strengthening of social and interethnic stability; determination of foreign policy; preservation of territorial integrity; problems of conformity in legislation to accepted models of development; development of integrated processes in the context of international cooperative frameworks, such as the Commonwealth of Independent States (CIS).

The peaceful achievement of independent statehood was a distinctive feature of Kazakhstan's particular variant of sovereignty. This peacefulness allowed state-building to begin upon the old management system. Through gradual reforms the old system underwent slow and painless transformation to the modern state.

At the first stage in the construction of statehood, at the end of 1991, significant and important reforms in the economic relations were held. Laws concerning private property and enterprise were enacted, opened the way to further reforms and privatization initiatives. New social institutions, reflection of new requirements of the changing society, have begun to flourish.

The year of 1992 began the next stage in Kazakhstan's forming statehood. This included: the creation of the armed forces of the new republic; the creation and formal acceptance of new state symbols; further transformations in the economy, such as liberalization of prices and increasing commercialization of the separate spheres of manufacturing. It was also a year of external policy triumphs for Kazakhstan. Kazakhstan became a member of the world community of independent nations and was admitted to the United Nations Organization (UNO) on March 2, 1992. Kazakhstan was also admitted to the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) on May 22, 1992, and on July 10, 1992 signed the final act of the OSCE. With the establishment of National Agency for Foreign Investment, the work began in earnest to attract world-wide interest in Kazakhstan's financial development.

Materials and methods of research. The work on the Constitution of Kazakhstan emphasized statehood while encompassing the complex conditions and political disagreements left in the wake of the Soviet Union's demise, as well as social and psychological problems of adaptation in the face of new conditions. The conditions for Kazakhstan's society during this period (characterized by sharp decline of economic conditions aggravated by inflation, rampant non-payments of debts, increasing unemployment, reduced production, and deteriorating quality of life) reflected the irony of personal improvement gained by citizenship in the sovereign state. Coupled with the economic downturn was an upsurge of movements, based on national and ethnic identities, whose vocal opinions surrounded the constitutional debate. Chief among these opinions were concerns of the ethnic Russians in Kazakhstan and in the neighboring Russian Federation, regarding language and citizenship in the new nation. Mass media campaigns on behalf of Kazakhstan's Russians served to cast doubt on the Russian Federation's respect for its new CIS partners [2, p.6].

The Constitution of Kazakhstan has legally established the strong presidential republic with distribution of powers among three branches of authority: legislative, executive and judicial. In our country steady and successive institution of strong state authority has been created, that allows for the stability of all internal political processes.

The Constitution of 1995 has almost fixed, that the Republic of Kazakhstan approves itself as the democratic, secular, legal and social state, higher values of which are the person, his life, rights and freedoms. The new Supreme Law of the independent state predetermines qualitative parameters and steady development of the state. In accordance with the constitution, the state of Kazakhstan is characterized as unitary and integral. The main characteristic of the unitary state are the independent bodies. The unitary state assumes uniform citizenship, legislation, and a system of state authority. The efficacy of the government of Kazakhstan is expressed in three aspects:

(1) No one government body or political organization can ignore or stop the activity of constitutionally established institutions or uncontrollably carry out imperious functions, leading to the abolition of the constitutional system or usurpation of authority by violence;

(2) The functional division of authorities assures the appropriate organization of legislative, executive, and judicial mechanisms. The legislative authority is limited by referendum, by direct choices of the president via his direct veto, and by Constitutional Council. Its internal restriction is the two-chamber construction of Parliament. Executive authority is limited by the responsibility before Parliament and the valid character of the normative acts it issues. Judicial authority is subordinated to the Constitution and law, and its internal division is embodied in the Constitutional Court's allocation from the general judicial system, the powers of the prosecutor's office, the courts, etc.

(3) The constitution provides legal and economic conditions of state development on the basis of the self-management of various communities: regional, local, ethnic, cultural, social, industrial, religious, etc. In the same vein the division of functions between the economic and political system is carried out.

Research results. Kazakhstan is rich in natural resources, with proven oil reserves in the Tengiz fields. These fields alone are about twice those of Alaska's North Slope. Most world oil companies have acquired, or are acquiring, concessions in Kazakhstan while negotiations are underway with various foreign companies to build refineries and pipelines to bring the petroleum to market. Oil alone is not the sole resource. The republic can boast of having the entire periodic table of elements in exportable quantities. For example, development has begun of the Bakyrchik gold fields, financed by shares sold on the London stock exchange. Although these developments are being pursued by state owned companies, there is considerable movement of capital into the private sector. Most of it appears to be illegal but sufficient to support the growth of subsidiary service industries, such as the Mercedes Benz dealership and service center in Almaty [3, p.81].

Just as in Russia and the other republics of the former USSR, the processes of modernization and the transformations of Kazakhstan's economy in twenty seven years of independence have passed along the difficult and inconsistent path. The general factors, which always distinguish the economies of all the CIS states, include, first of all, the inheritance of a uniform economic complex, as well as a major disproportion between extractive and manufacturing industries, and between heavy and light industries [4].

Despite the years of centralized economy and the difficulties, attending the period of transition from totalitarian to democratic government, Kazakhstan could claim potentially powerful industrial base. The Soviet Union's regional policy of economic development worked to the detriment of all its constituent republics in economic self-sufficiency, guaranteeing dependence on the center. In Kazakhstan, this regional policy deployed limited arsenal of tools [5, P.122]. The construction of enterprises in the regions at an expense often beyond the state budget's means was basic and fundamental. Another tool was the state's subsidizing of local and republic budgets from the state budget in order to finance social development. In Kazakhstan, the size of the subsidy actually reached 30% to 40% of the budget. The peculiarity of this mechanism of regional development was based on the basic investments for social development, came from the central budget, there was, consequently, no regional social planning entity, and, moreover, no spatial organization of economic development at the republic level [6, p.188].

The market reforms and strategic plans for socio-economic development in Kazakhstan are projected in three stages over fifteen to twenty years period. During the first period a significant part of state properties were privatized; the consumer markets were normalized; and the macro-economy stabilized. The following seven to eight years is dedicated to directing the new economy and developing an economic infrastructure, supporting an advanced market for goods, capital, and labor. In the third stage, the period of five to seven years, the aim is to develop an open economy and to enter the ranks of the world's industrialized nations [7, p.151].

Domestic legislation and international legal acts, ratified by our state, are among the indisputable attributes of nationhood. Now we can remind that the primary parts of the 1995 Constitution of Kazakhstan are the conventional norms of international law, ratified by the Republic of Kazakhstan. They include international treaties, conventions and agreements, which have a priority above most national legislation. Thus, the 1995 Constitution, being based on the continuity of legal principles, proclaimed Kazakhstan as "democratic, unitarian, secular, legal, and social state". After the legitimization of its sovereignty by the people and recognition by the world community, Kazakhstan will turn its focus inward and work for harmonious social function. This means that Kazakhstan is not a class-based or ethno-cratic state, and it provides the social programs and softens interethnic and social conflicts [8, p.81].

Supreme Law, realizing the merger of public and state institutions, creates favorable opportunities for an active and teleological formation of the civil society. Recognition of such ideological and political diversity also allows for the creation of an independent mass media [9, p.91].

Considering the results and prospects of Kazakhstan's achievement of statehood, we can note the following:

(1) As history has witnessed, each society needs a strengthening of statehood in order to achieve stability and prosperity. Statehood by itself appears to be the driving force in the development of any people. The present and future of any nation depend on its solidity and perfection;

(2) Kazakhstan, as a new sovereign state, must take into the account the experiences of other nations and of its own past as it grows in 21-st century. We should note that in "The Concept of Formation of State Identity in the Development of Kazakhstan's Statehood" brings the cultural and social growth in

two major areas. The first relates to the economic, social, and cultural integration with the rest of the world and the community of nations, as well as social integration within the uniform national state.

Integration with the world implies recognition by the community of Kazakhstan as fully realized independent state. Integration within the country, likewise, requires the citizenry's collective belief in their nation's independent status. The confluence of these internal and external dynamics is vital to Kazakhstan's own true achievement of independent statehood.

Kazakhstan is the historically motivated initial ethnic center of the Kazakh people. Hence, one may say that state identity must include the preservation and development of the Kazakhs as the main ethnic unit with their culture, way of life, language and traditions. The determination of Kazakhstan as the national state must first recognize this quality by itself. However, one must not forget that the national revival of the Kazakh people, who for centuries populated the territory of modern Kazakhstan, should not be of nationalistic character [10, p.5].

The Constitution of Kazakhstan holds that the Republic, as a national state, expresses the interests of its whole population, independent of ethnic origin. The ideology of universalism, therefore, instead of the principle of internationalism, is of particular significance. The basic idea of universalism is that all ethnic groups are given equal rights and possibilities for development, *with no* discrimination. Moreover, the proposed ideology of universalism could be the national idea of the Kazakh people as the spiritual leader of the national groups, populating Kazakhstan. The main element for consolidation of the peoples of Kazakhstan, consisting of the Kazakh nation and representatives of the other nationalities, is the Constitution.

Conclusion. In the conclusion we would like to remind again, that the Constitution declares equal rights to all citizens of the Republic, irrespective of their nationalities, religion, status, etc. All state bodies, officials, and citizens should carry out their directives according to this most important constitutional principle, in order to achieve the interethnic consent and unity of Kazakhstan's people. Kazakhstan can't simply follow the example of Western democracies that would contradict its own process of liberalization and economic modernization and weaken the role of the nation state, as the source of national identity. Incorporation of traditional Kazakh social institutions is vital in creating the state, which follows the lead of Western nations yet achieves the model of social and economic development unique among the nations of today's world.

**З.К. Аюпова¹, Д.Ө. Құсайынов², С.С. Жанкадыров²,
Ж.К. Мадалиева², С.Н. Сабикенов²**

¹ Қазақ ұлттық аграрлық университеті, Алматы, Қазақстан;

² Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ РЕФОРМАЛАР ТУРАЛЫ

Аннотация. Қазақстанның қазіргі қоғамды одан әрі демократияландыру жолындағы басты міндеті – жаңа тарихи дәуірдің талаптарына жауап беруі мен демократиялық реформаларды одан әрі ілгерілетуге, елдің табысты саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамуына «ықпал етуі тиіс қазіргі заманғы Конституцияны жетілдіру. Конституция – шынайылыққа жауап беретін заң, ал өзгерістер мен толықтырулар енгізу қажет болғанда оларды бекітіп, жүзеге асыруы тиіс. Қолданыстағы Конституция декларативті постулаттарды емес, мемлекеттің демократиялық жетістіктерін бекіту үшін қажет. Ел тәуелсіздігінің бастауына назар аудара отырып, «Қазақстанға жаңа шынайы және болашаққа аяқ басқан және алдыңғы ұрпақтың тәжірибесін, жарқын болашаққа деген сенім қалыптастырған негізгі заң қажет болғаны анық. Тәуелсіз Қазақстанның Конституциясы халықтың ашық және демократиялық қоғам құруына қажет негізгі қағидаттарды бекітуі тиіс еді». 28 қаңтар 1993 ж. Қазақстан Республикасының Жоғарғы Кеңесі егемен мемлекеттің бірінші Конституциясын қабылдады, ол Қазақстанның мемлекеттік тәуелсіздігін нығайтуда, азаматтардың кең құқықтары мен бостандықтарын жариялауда оның еркін білдіретін, халыққа қызмет етуге арналған мемлекеттің жаңа органдарын құруда ірі маңызға ие болды. Көп ұзамай, Қазақстанның бірінші Конституциясының күшіне енгеннен кейін оның кемшіліктері, ең алдымен, нақты әлеуметтік-экономикалық және саяси үдерістерден алшақтығы анықталды. Негізгі Заң үмітті ақтамады. Онда мемлекеттік,

экономикалық және әлеуметтік үдерістерді дамытудың мақсаттары мен басымдықтары айқындалмаған еді. Негізгі заңда түрлі мемлекеттік институттар арасында туындайтын келіспеушіліктерді еңсеру тетіктерінің болмауы биліктің атқарушы және заң шығарушы тармақтары арасындағы қайшылықтардың объективті өсу себептерінің бірі болып саналады. 1993 жылғы үлгідегі Конституция мемлекеттік құрылымды жетілдіру, әлеуметтік-экономикалық және саяси реформаларды одан әрі дамыту жолында құқықтық тұрғыда тосқауыл болды. Даму эволюциясында басқару түріндегі өзгерістерді бастан өткізді. 1993 жылғы Конституцияда бұл сұраққа нақты жауап болған жоқ. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында Қазақстанда президенттік және парламенттік республиканың белгілері болған. Бір жағынан, Президент мемлекет басшысы болды. Екінші жағынан, Конституцияның «мемлекет, оның органдары мен институттары» деген III бөлімінде Жоғарғы Кеңес туралы басшы Президент туралы бастаудың алдында жоғары өкілді органның мемлекеттік иерархиядағы үстемдігіне болжам жасады. Қазақстандықтар өз таңдауын жасады және қолданыстағы Конституция Қазақстан Республикасының президенттік республика ретінде жариялады. Президенттік басқару нысанын таңдау кездейсоқ емес еді. Басқарудың дәл осы түрі Қазақстанның қалыптасу жағдайында оңтайлы болып саналады және қоғамның саяси және экономикалық жүйелерін табысты реформалау үшін барлық қолайлы алғышарттар жасады. Мемлекет басшысының мәртебесі – «билік тармақтарынан жоғары орналасқан», мемлекеттік органдардың жұмысын үйлестіретін «төрелік функцияларды» іс жүзінде орындайтын мәртебе. Осының барлығы «... қоғамның саяси және экономикалық жүйелерін қайта реформалауға барынша қолайлы алғышарттар жасауға мүмкіндік береді. Әлеуметтік жағынан да дәл солай». Президенттің жүйеден тыс жағдайы Үкіметке де тән. Егер 1993 жылғы Конституция бойынша Президент атқарушы биліктің бірыңғай жүйесін басқарған мемлекет басшысы болса, 1995 жылғы Конституция бойынша Президент осы тармаққа енбеген. Заңды түрде Үкіметтің дербестігі анықталды. Президент Үкіметті қалыптастыру, стратегиялық бағыттарды айқындау, сондай-ақ Үкіметтің Президент алдында есеп беруде оған қатысты негізгі рөлді сақтап қалды. Осы арқылы президенттік басқару нысанының қазақстандық үлгісінің негізгі белгілері анықталды, ол кейіннен даму барысында президенттік-парламенттік басқару нысанына көшті. Қазақстан Республикасының мемлекеттік және құқықтық даму саласындағы іргелі мемлекеттік бағдарламаларды дәйекті түрде дамыту және тиімді іске асыру қолданыстағы заңнаманың тиімді әлеуметтік реттеуші ретіндегі маңыздылығын көрсетеді. Себебі қоғамның әлеуметтік-экономикалық және саяси өмірінің негізгі мәселелері құқықтық формада шешіледі. Қазақстандық құқық адам еркіндігін қамтамасыз ету, мүддесін қорғау, қоғамды жаңғырту, оның әл-ауқатының жоғары деңгейін қамтамасыз етуге бағытталған. Қазіргі жағдайда мемлекет пен қоғам мүдделерін, идеологиясын және идеалын көрсететін мемлекеттік идеология ел дамуында маңызды рөл атқарады. Әрине, мемлекет үшін мемлекеттік идеология оның құрылуының әрбір кезеңінде аса маңызды болып саналады, себебі ол қоғамды интеграциялау және әлемдік қоғамдастықта мемлекеттің өзін-өзі тануы үшін белгілі бір әлеуетті қамтиды. Ұлттық мақсат пен мұраттарды түсіндіруге қабілетті саяси идеологияның жоқтығы себепті қоғамның барлық топтарын тиімді интеграциялауға мүмкіндік бермейді. Мемлекет пен қоғам өмірінің барлық аспектілерін жаңғырту тұрғысынан қазіргі заңның шығармашылық рөлі мемлекет пен құқық теориясындағы бірқатар бағыттарды қалыптастыру мен дамыту қажеттілігін анықтайды.

Түйін сөздер: конституциялық реформа, парламенттік басқару, саяси өмір, саяси шешімдер, тұрақсыздандырушы факторлар, қайта құру үдерістері, рухани сала, бұқаралық бейтараптандыру, сәйкестендіруді жоғалту, сәйкестендіру құндылықтары.

З.К. Аюпова¹, Д.У. Кусайнов², С.С. Джанкадыров², Ж.К. Мадалиева², С.Н. Сабикенов²

¹ Казахский национальный аграрный университет, Алматы, Казахстан;

² Казахский национальный педагогический университет им. Абая, Алматы, Казахстан

О СОВРЕМЕННЫХ КОНСТИТУЦИОННЫХ РЕФОРМАХ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Аннотация. Главная задача современного Казахстана по пути дальнейшей демократизации общества заключается в совершенствовании современной Конституции, которая должна отвечать требованиям новой исторической эпохи и способствовать дальнейшему продвижению демократических реформ, успешному политическому, социально-экономическому и культурному развитию страны. Конституция – это закон, который должен отвечать реалиям дня, а если созрела необходимость во введении изменений и дополнений, то их надо закреплять и осуществлять. Это необходимо для того, чтобы действующая Конституция закрепляла не декларативные постулаты, а существующие демократические достижения государства. Обращаясь к истокам независимости страны, очевидно, что «Казахстану нужен был такой Основной Закон, который бы шел «нога в ногу» с новыми реалиями и перспективами и сосредотачивал на своих страницах

опыт предыдущих поколений и уверенность на лучшее будущее. Конституция независимого Казахстана должна была закрепить основные принципы, по которым народ собирался строить открытое и демократическое общество». 28 января 1993 г. Верховный Совет Республики Казахстан принял первую Конституцию суверенного независимого государства, которая имела большое значение в укреплении государственной независимости Казахстана, создании новых органов государства, призванных служить народу, выражающих его волю в провозглашении широких прав и свобод граждан. Но вскоре, после вступления в силу первой казахстанской Конституции, стали очевидны её недостатки, прежде всего, оторванность от реальных социально-экономических и политических процессов. Основным Законом не оправдал ожиданий. В нём не были определены цели и приоритеты развития государственных, экономических и социальных процессов. Отсутствие в Основном Законе механизмов преодоления разногласий, возникающих между различными государственными институтами, явилось одной из причин объективного нарастания противоречий между исполнительной и законодательной ветвями власти. Конституция образца 1993 года стала правовым препятствием на пути совершенствования государственного устройства, дальнейшего развития социально-экономических и политических реформ. Эволюцию своего развития претерпел вопрос формы правления. В Конституции 1993 года четкого ответа на этот вопрос не было. В первые годы независимости в Казахстане имелись одновременно признаки как президентской, так и парламентской республики. С одной стороны, Президент являлся Главой государства. С другой стороны, раздел III Конституции «Государство, его органы и институты», в котором глава о Верховном Совете предшествовала главе о Президенте, предполагал верховенство высшего представительного органа в государственной иерархии. Казахстанцы сделали свой выбор, и действующая Конституция провозгласила Казахстан президентской республикой. Выбор президентской формы правления, был неслучаен. Именно эта форма правления являлась оптимальной в условиях становления Казахстана и создавала все наиболее благоприятные предпосылки для успешного реформирования политической и экономической систем общества. Статус Главы государства – это статус «находящегося над ветвями власти», фактически исполняющего «арбитражные функции», согласовывающие работу органов государственной власти. Все это «позволяет ... создать наиболее благоприятные предпосылки для успешного необратимого реформирования политической и экономической систем общества. То же самое и в социальном плане». Надсистемное положение Президента характерно и в отношении Правительства. Если по Конституции 1993 года Президент являлся Главой государства, возглавлявший единую систему исполнительной власти, то по Конституции 1995 года Президент уже не входит в эту ветвь. Юридически была определена самостоятельность Правительства. За Президентом сохранялась ключевая роль в отношении Правительства при его формировании, определении стратегических направлений, а также подотчетности Правительства перед Президентом. Этим определялись основные черты казахстанской модели президентской формы правления, которая в последующем развитии перешла в президентско-парламентскую форму правления. Последовательная разработка и действенная реализация фундаментальных государственных программ в области государственно-правового развития Республики Казахстан показывают огромное значение действующего права в качестве эффективного социального регулятора. Поскольку именно в правовой форме решаются основные проблемы социально-экономической и политической жизнедеятельности общества. Казахское право призвано обеспечивать свободу людей и защиту их интересов, модернизировать общество, создать высокий уровень его благосостояния. В современных условиях большая роль принадлежит государственной идеологии, которая отражает интересы, мировоззрение и идеалы государства и общества, играет важнейшую определяющую роль в развитии страны. Безусловно, государственная идеология крайне необходима государству на каждом этапе его строительства, т.к. она включает в себе определенный потенциал интеграции общества и самоидентификации государства в мировом сообществе. Именно отсутствие политической идеологии, способной эффективно объяснить общенациональные цели и идеалы, не позволяет достаточно уверенно интегрировать все слои общества. Созидательная роль современного права в условиях модернизации всех сторон жизнедеятельности государства и общества определяет необходимость формирования и развития целого ряда направлений в теории государства и права.

Ключевые слова: конституционная реформа, парламентское управление, политическая жизнь, политические решения, дестабилизирующие факторы, перестроечные процессы, духовная сфера, массовая дезориентация, утрата идентификации, идентификационные ценности.

Information about authors:

Ayupova Z.K., Doctor of Science in Law, Professor of Law, Kazakh National Agrarian University, Almaty, Republic of Kazakhstan; zaure567@yandex.ru, <https://orcid.org/0000-0002-5925-1619>;

Kussainov D.U., Doctor of Science in Philosophy, Professor, Kazakh national pedagogical University named after Abai, Almaty, Republic of Kazakhstan; daur958@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-4274-5986>;

Dzhankadyrov S.S., Senior Teacher, Kazakh national pedagogical University named after Abai, Almaty, Republic of Kazakhstan; sdzhankadyrov@bk.ru, <https://orcid.org/0000-0003-0446-4868>;

Madalieva Zh.K., Senior Lecturer, Candidate of Science in Philosophy, Kazakh national pedagogical University named after Abai, Almaty, Republic of Kazakhstan; zhanna_madalieva@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-3050-4301>;

Sabikenov S.N., Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Doctor of Science in Law, Professor of Law, Kazakh national pedagogical University named after Abai Almaty, Republic of Kazakhstan; ssabikenov@bk.ru, <https://orcid.org/0000-0002-2251-1835>

REFERENCES

- [1] Balluzek L.F. Folk customs, which had and partly now have the force of law in the Small Kyrgyz horde / Ancient world of Kazakh law. Materials, documents and studies. 10 Vol. Almaty: Zhety-zhargy, 2014. V.VI. Pp.88, 114, 205-211, 212, 215, 216.
- [2] Narikbayev M.S. From our great biys to the Supreme Court. Almaty: Atamura, 2010. Pp.6, 26, 48-52.
- [3] Slovochotov L.A. People's Court of Customary Law Kirgiz Malaya Horde / Ancient world of Kazakh law. Materials, documents and studies. 10 Vol. Almaty: Zhety-zhargy, 2005. V.VI. Pp.81-83, 86, 88, 94, 98, 99, 100-102, 84, 85-88, 197, 206, 255.
- [4] Valikhanov Ch.Ch. Note on judicial reform. Pavlodar: EKO, 2006. 290 p..
- [5] Krakhalev A.I. Ancient biys court / Ancient world of Kazakh law. Materials, documents and studies. 10 Vol. Almaty: Zhety-zhargy, 2016. Vol.I. Pp. 122, 123.
- [6] Balluzek L.F. Folk customs, which had and partly now have the force of law in the Small Kyrgyz horde / Ancient world of Kazakh law. Materials, documents and studies. V. 10. Almaty: Zhety-zhargy, 2007. V.VI. Pp. 88, 114, 205-211, 212, 215, 216.
- [7] Alimzhan K.A. Court of Biys as an institution of customary law / Ancient world of Kazakh law. Materials, documents and studies. 10 Vol. Almaty: Zhety-zhargy, 2017. V.II. Pp.151-152, 154.
- [8] Ayupova Z.K., Kussainov D.U. Novelty in providing of legality in the legal politics of the Republic of Kazakhstan // News of the Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of social and human sciences. 2019. Vol. 4. P.81-85. <https://doi.org/10.32014/2019.2224-5294.140>
- [9] Duisembayeva N.B. Education in Kazakhstan in the late 19th and early 20th centuries and Kazakh intellectuals // News of the Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of social and human sciences. 2019. Vol. 4. P.91-96. <https://doi.org/10.32014/2019.2224-5294.142>
- [10] Ayupova Z.K., Kussainov D.U. About essence of institutes of law of the international organizations // News of the Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of social and human sciences. 2019. V. 5. P. 5-11. <https://doi.org/10.32014/2019.2224-5294.156>

**PUBLICATION ETHICS AND PUBLICATION MALPRACTICE
IN THE JOURNALS OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www.nauka-nanrk.kz

<http://soc-human.kz/index.php/en/arhiv>

Редакторы: *М. С. Ахметова, Д. С. Аленов, А. Ахметова*
Верстка на компьютере *А. М. Кульгинбаевой*

Подписано в печать 11.08.2020
Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать – ризограф.
21 п.л. Тираж 500. Заказ 4.

Уважаемые авторы научных журналов НАН РК!

Президиумом НАН РК принято решение, в целях повышения международного рейтинга академических изданий, объединить следующие 3 журнала, начиная с № 5 (сентябрь-октябрь), 2020 г., с высокорейтинговыми журналами НАН РК, входящими в международные базы Scopus, WoS и др.:

1. **«Известия НАН РК. Серия биологических и медицинских наук»** объединить с журналом «Доклады НАН РК»;
2. **«Известия НАН РК. Серия аграрных наук»** – «Доклады НАН РК»;
3. **«Известия НАН РК. Серия общественных и гуманитарных наук»** – с журналом «Вестник НАН РК».

Статьи, которые публиковались в журналах «Известия НАН РК. Серия биологических и медицинских наук» и «Известия НАН РК. Серия аграрных наук», впредь будут публиковаться в журнале «Доклады НАН РК», а статьи, публикуемые в журнале «Известия НАН РК. Серия общественных и гуманитарных наук», – в журнале «Вестник НАН РК».

При подаче статей просим указывать название журнала и отрасль науки, согласно представленного перечня (см. ниже) в данном журнале:

I. Научный журнал «Вестник НАН РК» посвящен исследованиям фундаментальной науки (гуманитарные и естественные):

Редакционная коллегия принимает статьи по следующим отраслям науки:

1. Гуманитарные (экономика, юриспруденция, история и археология, политология и социология, философия, филология, педагогика и психология, литературоведение, искусствоведение)
2. Естественные (астрономия, физика, химия, биология, география и технические науки). Примеры технических наук: космонавтика, кораблестроение, машиностроение, системотехника, электротехника, электросвязь, радиоэлектроника, ядерная энергетика и т.д.

Адрес сайта «Вестник НАН РК» – <http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/arhive>

II. Научный журнал «Доклады НАН РК» посвящен исследованиям в области получения наноматериалов, биотехнологии и экологии.

Редакционная коллегия принимает статьи по следующим отраслям науки:

1. Получение наноматериалов в области естественных наук, медицины и сельского хозяйства.
2. Биотехнология в земледелии, растениеводстве и зоотехнике.
3. Общая биология и биотехнология в медицине.
4. Экология.

Адрес сайта «Доклады НАН РК» – <http://reports-science.kz/index.php/en/archive>

Кроме того, в журналах «Известия НАН РК. Серия физико-математическая», «Известия НАН РК. Серия химии и технологий» и «Известия НАН РК. Серия геологии и технических наук» также указаны отрасли науки, по которым будут приниматься научные статьи для экспертизы и дальнейшего опубликования:

III. Научный журнал «Известия НАН РК. Серия физико-математическая» посвящен исследованиям в области математики, физики и информационной технологии.

Редакционная коллегия принимает статьи по следующим отраслям науки:

1. Математика.
2. Информатика.
3. Интеллектуальный анализ данных и распознавание образов.
4. Математическое моделирование социальных и экономических процессов.
5. Механика.
6. Механика машин и роботов.
7. Теория управления и космические исследования.
8. Физика.
9. Ядерная физика.
10. Теоретическая физика.
11. Астрономия.
12. Ионосфера.

Адрес сайта «**Известия НАН РК. Серия физико-математическая**» –

<http://physics-mathematics.kz/index.php/en/archive>

IV. Научный журнал «**Известия НАН РК. Серия химии и технологий**» посвящен исследованиям в области химии и технологий новых материалов.

Редакционная коллегия принимает статьи по следующим отраслям науки:

1. Органическая химия.
2. Неорганическая химия.
3. Высокомолекулярные соединения.
4. Физическая химия (катализ, электрохимия).
5. Технология новых материалов.
6. Технология органических веществ.
7. Технология неорганических веществ.
8. Технология химических удобрений.
9. Технология полимерных и строительных материалов и силикаты.
10. Технология пищевых продуктов.
11. Фармацевтическая химия.

Адрес сайта «**Известия НАН РК. Серия химии и технологии**» –

<http://chemistry-technology.kz/index.php/en/arhiv>

V. Научный журнал «**Известия НАН РК. Серия геологии и технических наук**» посвящен исследованиям в области геологии и технических наук:

Редакционная коллегия принимает статьи по следующим отраслям науки:

1. Геология.
2. Региональная геология.
3. Петрология.
4. Геология нефти и газа.
5. Геология и генезис рудных месторождений.
6. Гидрогеология.
7. Горное дело и геомеханика.
8. Фундаментальные проблемы обогащения минерального сырья.
9. Инженерная геология.
10. Геофизика и сейсмология.
11. География.

Адрес сайта «**Известия НАН РК. Серия геологии и технических наук**» –

<http://www.geolog-technical.kz/index.php/en/archive>